

ЗА НИШКИТЕ НА ВРЕМЕТО: ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИ ПРОЕКТИВИ И ЗНАЧЕНИЯ

РЕЦЕНЗИЯ ВЪРХУ КНИГАТА НА АННА ЛАЗАРОВА „ВКЪЩИ ВСИЧКИ ВЕЧЕРЯТ
ОТДЕЛНО“

Владимир Игнатов

Бащиният дом е особено място на засрещане и съполагане на блян и действителност, на спомен и настояще, на равносметка и надежда. И всичко това – сред припознатостта на своето, което носи спокойствие и уют въпреки монотонността на добре познатото, на изтичащото битие.

Пребиваването в бащиния дом – а то значи търсенето, съзнателното (себе)отдаване на копнежната наситеност на един личен свят – накърняван, но съхранен, вътрешно напрегнат, противоречив дори, но оцелостен. Тази наситеност, от своя страна, събира времевите снопове в точката на мъчителното понякога приемане на обективно случващото се и задава определени перспективи пред личността – трудни, невсякога утешителни, но внимателно тълкувани и достойно следвани. И тук не става дума за някаква житейска резигнация, а за прецизно, последователно вглеждане както в собствения вътрешен свят, така и в заобикалящото като възможност за и/или съответно осуетяване на сложната, нееднозначната азова изявеност.

Миналото се превръща в призоваван, но недостижим личностен ориентир за постигането на екзистенциална пълнота и удовлетвореност *сега*.

Настоящото е подчинено на къде гласно проявеното, къде приглушеното страдание, на интроспективните домогвания до собственото място сред близкото, познатото, своето.

Бъдещето – то сближава семейно-родовото и интимно-личното в копнежа по единение във време подчертано разединено.

Такива мисли биха могли да се породят у читателя, обитавайки художествения свят на дебютната стихосбирка на Анна Лазарова „Вкъщи всички вечерят отделно“ (Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“). Това е интересна, цялостна, своеобразна книга. И тези употребени определители за нея не са самоцелни, а изразяват нейни присъщи черти поне в три посоки – откъм съдържателна, концептуална и поетологична страна. А знайно е, че тяхното постигане е нелека задача, още повече при първа книга заради отсъствието на по-цялостни идентификационно-

творчески наслоения и респективно заради по-трудното им полагане в обособено художествено поле. Тук е налице формирането на такова поле, и то прецизно премисляно (за това важна е ролята и на редактора Петър Чухов), което едновременно изненадва, привлича и натоварва с очаквания.

Посочените три важни посоки на възприемане и разбиране на „Вкъщи всички вечерят отделно” непрекъснато се преплитат и допълват, за да изградят смислово наситено вътретекстово пространство, пресичано от изведените още в силна позиция – в заглавието – ключови образни и символни доминанти.

Именно заглавието е първата находлива художествено-творческа интенция. За останалите предстои да стане дума. То по своя характер изразява противопоставяне, сблъсък, определен вид несъвпадение. Тази особеност задава и различните перспективи на вникване в изобразеното и внушеното. Перспективи, които биват добре балансирани между богато откроените емоционално-психологически себеизговаряния. Срещу асоциативно наложената представа за уютност, хармоничност, съпреживяност стои тягостното усещане за отделеност, самостоятелност, разпадатост. Така се въвежда и една от централните идеи за поетическия текст (ако се гледа на стихосбирката като на цялостно идейно-тематично макропространство) – тази за единението, близостта, които следите на времето и почеркът на специфично индивидуалното са проблематизирали, поставили са на изпитание.

Онова, което прави впечатление у читателя, навлизайки в същинския фикционален свят на книгата, е нейната стройна композиционна изграденост. Трите съставлящи я поетически цикъла – „Ножове”, „Вилици” и „Лъжици” – образуват гъста мрежа от референции и смислополагания, мрежа, която прави от „Вкъщи всички вечерят отделно” наситена на значения творба. Тези три цикъла, които на пръв поглед се фокусират върху всекидневно-битовото, претворявайки го в различни образи и форми, всъщност предлагат своего рода интерпретация на конкретно-личното, частното (като спомен, преживяване, въображение) през призмата на настойчиво функциониращ (авто)рефлексивен рисунок. Поетиката на отделните творби позволява те да бъдат мислени като цялостни, завършени и едновременно с това непрекъснато диалогизирани помежду си съкровени лирически изповеди. Приборите за хранене се подреждат в определен ред, по установен начин, за да разкрият съответните късове живот, съединявани в средоточието на трагизма от невъзстановимите липси и натоварените с очакване и надежда присъствия, реални или мними. Така семейно-

родовото, универсално значимото и интимно-личното се разгръщат последователно в особен синтез.

В тези три цикъла А. Лазарова експериментира със стиха, не се спира само на една версификационна форма, използва различни модели – и класически, и свободен (тук необходимо е да добавим, че сред стихотворенията от „Вкъщи всички вечерят отделно” има случаи както на пренебрегване на пунктуационните и граматическите правила, така и на тяхното стриктно спазване – все с определена цел от гледище на художествено-естетическите внушения и послания). В този смисъл може да се каже, че дебютната книга на младата поетеса говори на един език, но с нееднакви гласове – за истините, до които сама е достигнала.

Наситената със спомени предметност, прахът на времето, болезнената чувствителност, обуславяща една интроспективна предразположеност у индивида, търсещ своето място сред екзистенциално неуютното заобикалящо – между съпреживяността и разединението, писъка и смълчаването, възторга и покрусата, са някои от онези идейно-тематични доминанти, които пресичат съответните споменати части, оформящи отделните лирически „сюжети”. Така например стихотворението „Прах” (от първия цикъл – „Ножове”) е представително за единия тип поетика и за гореизложеното като проблемно-съдържателна страна:

*някъде между бурканите в мазето
са забравени
старата руска шевна машина на мама
спрелият на 10 без 15
часовник на верижка на дядо
и дървената кутия за бижута на баба
която тя използваше
да събира лекарствата си
там долу
сред бурканите
продължават да живеят вещите
на всеки член от семейството ми
и само прахът с който са покрити
е на татко*

Пребиваването сред потискащата периферност на живота, в която всеки предмет е натоварен с определено значение на съхраняващ следите на човешкото при трагичното негово отсъствие, поражда тъжна екзистенциална равносметка, вглеждането в оживелите вещи, тяхното осезаване провокира съответно и обръщането на погледа навътре към собствения душевен свят.

Някои от изведените тук образи (и особено този на бащата – сред неотменимите, смислоопределящите за цялата стихосбирка) се появяват и сетне, за да уплътнят споменатата организираща семантична мрежа в книгата. В това отношение възможно е да се потърси близост на цитирания художествен текст с творба като „Светлина” (от втория цикъл – „Вилици”), илюстрираща на свой ред другия тип поетика. Близост до степен на функционален диптих:

*В семейния албум отсъства Бог,
но мама настоява, че го има,
че снимката свалил за некролог,
а аз съм му простила, че заминал.
Че носел светли дънки и каскет
и в десния си джоб лилава кърпа,
обичал хляба с маргарин и мед,
но никога не бил се молил в църква.
Не палел свеци, не мълвял: „Амин”
и често спорел с дядо за Москвича.
Дочули го да казва: „Искам син,
но ми се ражда всеки път момиче”.
Веднъж у нас замръкнахме без ток,
посрещна мама някой на вратата.
Той влезе светъл. Запозна се: Бог.
И го попитах: А къде е татко?*

Тревожните питання, останали без отговор, питання, свързани със стремежа за разбиране и осмисляне и на себе си, се превръщат в закономерна част от системно проявяваната екзистенциално ориентирана и духовно-мистично обусловена присъственост на лирическата героиня у А. Лазарова, що се отнася до изповядваните от нея светогледни позиции – черта, присъща за „Вкъщи всички вечерят отделно” в цялост.

Дебютната книга на Анна Лазарова предлага интересен автентичен прочит на теми и проблеми с богата традиция в съвременната българска литература, като по този начин прави значим опит за недвусмислено вписване в нея. Получените за нея награди и отличия (от Националния младежки конкурс „Веселин Ханчев”, от Националния студентски литературен конкурс „Боян Пенев”, от Националния конкурс за дебютна литература „Южна пролет”, Националната литературна награда „Георги Черняков”) са добър знак (извънлитературен), а поетическите ѝ достойнства – дважд по-добър (собствено литературен).

Вярвам, че тези знаци – и едните, и другите – тепърва ще се роят.

